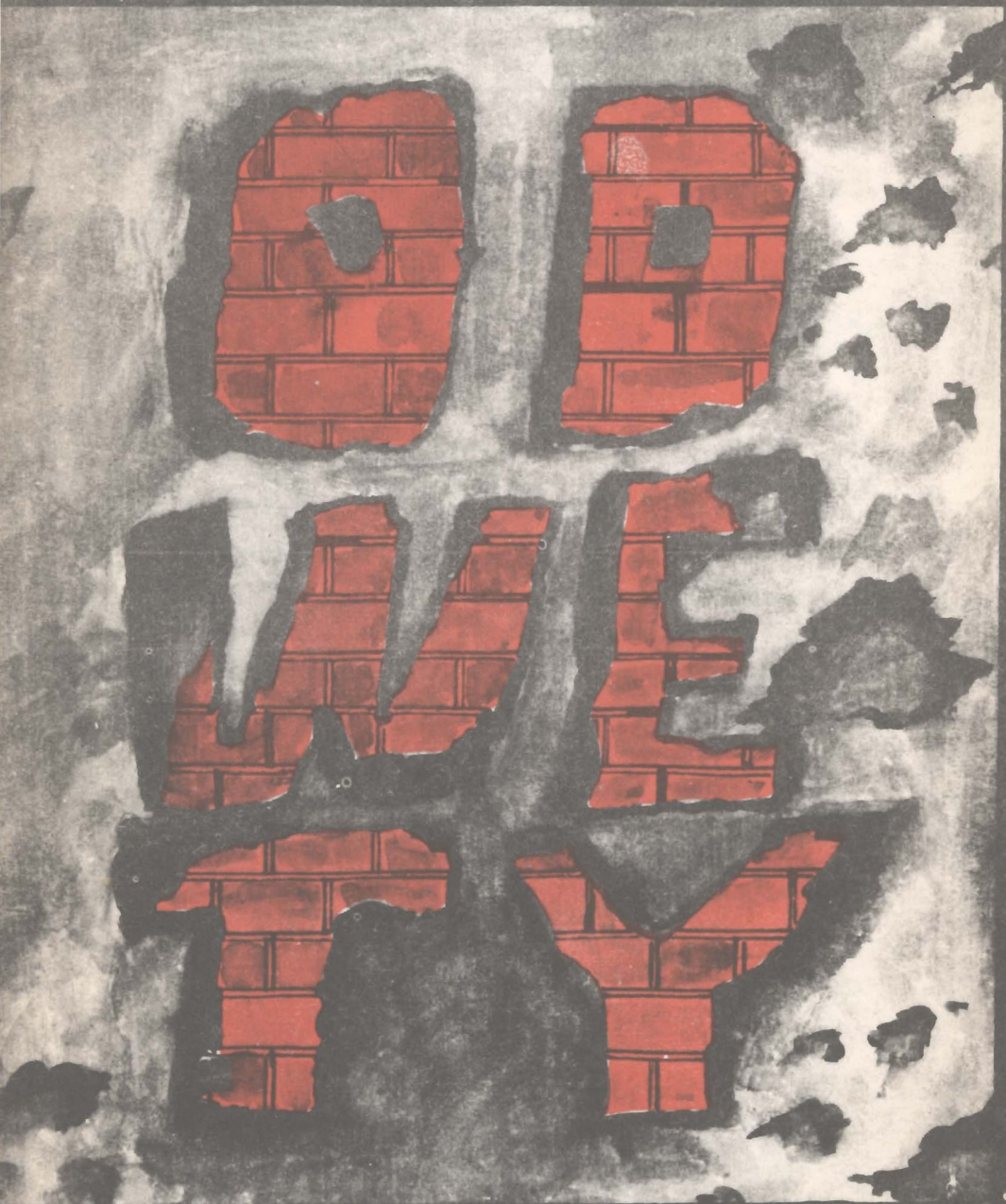

BAŁTYCKI TEATR
DRAMATYCZNY
im. Juliusza Słowackiego
w KOSZALINIE

TEATR ODZNACZONY
ODZNAKĄ HONOROWĄ
ZA ZASŁUGI W ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA KOSZALIŃSKIEGO

Sojusz światła pracy z kulturą

**Premiera zrealizowana pod
patronatem Zarządu
Wojewódzkiej Federacji
Socjalistycznych Związków
Młodzieży Polskiej w Koszalinie**

Dyrektor: **Bogusław Planutis**

Dyrektor artystyczny: **Janusz Tartyłło**

Kierownik muzyczny: **Kazimierz Rozbicki**

Premiera — grudzień 1978 r.

„ODWETY” — PO LATACH

Twórczość Leona Kruczkowskiego przez siedemnaście lat (do roku 1962) kształtowała oblicze naszej powojennej dramaturgii. Autor „Odwetów” należał do tych pisarzy, którzy umieli pogodzić autentyczne fascynacje twórcze z pasją działania, z imperatywem społecznej służby.

Dramaty Kruczkowskiego są swego rodzaju przykładem ideowej konsekwencji, a zarazem otwartości na społeczne i artystyczne problemy czasu. Jeśli weźmiemy dziś do ręki najlepsze sztuki pisarza — „Odwety”, „Niemcy”, „Pierwszy dzień wolności”, czy „Śmierć Gubernatora” — łatwo odszukamy w nich ów wspólny mianownik, szczególnie uwrażliwienie na impulsy współczesności. Stąd niesłabnąca popularność tych pozycji.

Kruczkowski był w swych utworach scenicznych autorem na wskroś politycznym, podejmującym tematy gorące i aktualne, ale i jednocześnie pisarzem czującej moralnej refleksji, który ukazując świat historii pamiętał o tym, że człowiek uwikłany w jego mechanizmy pozostaje jednak nie statystą, ale aktywnym uczestnikiem wydarzeń, podmiotem swoich dążeń, decyzji, działań. Dlatego Kruczkowski potrafił tak sugestywnie kreować model bohatera reprezentującego i format osobowości i rzeczywistości nie pozornej racje. Rzecz przy tym charakterystyczna, że postacie autora „Odwetów” — portretowane zazwyczaj wyraziście, choć nie bez komplikacji — są zjawiskiem dość unikalnym na tle tych modnych tendencji współczesnej dramaturgii, które z dezintegracji bohatera uczyniły swoisty estetyczny kanon.

„Odwety” są pierwszą powojenną sztuką Kruczkowskiego, napisaną wprost, jak wyzwanie rzucone najbardziej aktualnym problemom czasu. Ten utwór to bolesny, przejmujący, choć nie pozbawiony i pewnych uproszczeń obrachunek z doświadczeniami pierwszych lat powojennych. Sytuacja wyjściowa wyraźnie przypomina „Popiół i diament” — Julek podobnie jak Maciej Chelmiński ma wykonać wyrok na komunistycznym działaczu. Rozwiązanie jest jednak z gruntu odmienne — Kruczkowski nie czyni ostatecznie Julka zabójcą, zostawia mu szansę powrotu do normalnego życia.

Sprawa „pokolenia synów” i walki o ich dusze jest najważniejszym tematem „Odwetów”. To był w istocie szczególnie dramatyczny problem tamtych lat. Szło przecież o pozyskanie ludzi z kręgu Kolumbów (żeby użyć znanego określenia R. Bratnego) dla współtworzenia nowego społecznego ładu. Kruczkowski zdawał sobie doskonale z tego sprawę i dlatego „Odwety” są dość wielostronną i surową konfrontacją postaw ideowo-moralnych po obu stronach barykady. Są przede wszystkim publicystyką, światopoglądowym dyskursem, oskarżeniem nie Julków i Chelmskich, ale ich inspiratorów i mocodawców.

Okulicz nie ma zbyt wiele do powiedzenia w tym sporze. Co może przeciwstawić humanistycznym racjom komunisty — Jagmina — nieprzejednanie, determinację i nienawiść? Warto tu odnotować znamienne szczegóły — są dwie wersje zakończenia „Odwetów”, w drugiej Jagmin oddaje Okulicza w ręce milicji. To już niepotrzebna kropka nad „i”. Chyba dobrze więc się stało, że teatr zrezygnował z tak rozwiązywanej sceny finałowej. Zasadniczy konflikt sztuki został już jednoznacznie rozstrzygnięty i bez tego zbyt natarczywego efektu.

Autor „Odwetów” nie ograniczył się jednak do wyostrzonego dialogu postaw ideowo-moralnych. Starał się wyznaczyć losy bohaterów za wszelką cenę wzbogacić i skomplikować psychologicznie, wpisać w Ibsenowski schemat dramatu rodzinnego. Okulicz to nie tylko polityczny przeciwnik, ale i okrutnie mściwy ojczym, niemalże skazujący Julka na rolę ojcobójcy. Takie rozłożenie akcentów dało oczywiście przedstawionym w sztuce relacjom międzyludzkim dodatkową ekspresję, ale także splaszyciło sferę motywacji i nadało „Odwetom” posmak nieco metodramatyczny.

Nie to jest jednak w tekście Kruczkowskiego najważniejsze. Dziś, po latach „Odwetów” pozostały przede wszystkim pasjonującym zapisem prawdy o polskich latach 40-tych, świadectwem usynowienia zablakanych w wirach historii Kolumbów — Julków i Chelmskich. Pozostały wielką moralną i polityczną dyskusją o cenie ludzkich dramatów i wyborów, o trudzie tworzenia kształtu naszej współczesności.

LEON KRUCZKOWSKI

Urodził się w 1900 r. w Krakowie. Po ukończeniu studiów chemicznych w Wyższej Szkole Przemysłowej pracował na terenie Zagłębia Dąbrowskiego. W 1928 r. wydał tom poezji „Młoty nad światem”. W 1932 r. wychodzi pierwsza powieść Kruczkowskiego „Kordian i cham”. Powieść ta adaptowana na scenę, wystawiona została, wraz z tragifarsą „Bohater naszych czasów”, przez teatr Komedia w Warszawie (1934). W latach 1935—1939 powstaje szereg artykułów publicystycznych, drukowanych w pismach lewicowych, a także powieści „Pawie pióra” (1935), „Sidła” (1937). Okres okupacji spędza Kruczkowski w obozach jenieckich. Po wyzwoleniu zostaje członkiem Krajowej Rady Narodowej i wiceministrem Kultury i Sztuki (do 1948 r.). Od 1949 r. wchodzi w skład prezydium Ogólnopolskiego Komitetu Obrońców Pokoju, jest także członkiem Światowej Rady Pokoju. Przede wszystkim jednak nie przestaje być pisarzem i dramaturgiem. W 1948 r. powstają „Odwety”, w 1949 „Niemcy”, w 1954 „Juliusz i Ethel”, w 1955 „Odwiedziny”, w 1960 „Pierwszy dzień wolności”, w 1961 „Śmierć gubernatora” i tom nowel „Szkice z piekła ucieleśnionych”, które zaadaptowane zostały na scenę. Zajmuje się też Kruczkowski publicystyką i eseistyką.

Za dramat „Niemcy” otrzymał Leon Kruczkowski Państwową Nagrodę Artystyczną I stopnia oraz w 1953 r. Światową Nagrodę Pokoju. W 1954 r. za całokształt działalności pisarskiej i społecznej odznaczony został Orderem Budowniczego Polski Ludowej. Zmarł 1 VIII 1962 r.

Leon Kruczkowski

„ODWETY“

OBSADA

OKULICZ, były pułkownik
SABINA, jego żona
MATYLDA } ich dzieci
JULEK }
LEMAŃSKA } ich sąsiedzi
LEMAŃSKI }
TERESA, służąca
STEFAN JAGMIN, dyrektor szkoły
URBANIAK
PORUCZNIK MILICJI
„ROMAN“

– **JERZY KOCZYŃSKI**
– **EWA NAWROCKA**
– **BOŻENA TROCIÓWNA**
– **SŁAWOMIR SUROWIEC**
– **JANINA MRAZEK**
– **EDWARD APA**
– **DIANA ŁOZIŃSKA**
– **RÓMUALD MICHALEWSKI**
– **RYSZARD BALDY**
– **RYSZARD POCHROŃ**
– **ANDRZEJ KRUK**

REŻYSERIA
SCENOGRAFIA
MUZYKA
Asystent reżysera

– **JAROSŁAW KUSZEWSKI**
– **JANUSZ TARTYLLO**
– **KAZIMIERZ ROZBICKI**
– **EWA NAWROCKA**

**ZESPÓŁ ARTYSTYCZNY BTD
w sezonie 1978/79**

AKTORZY

ALEKSANDRA BONARSKA-APA

ZOFIA GRABSKA

BARBARA JĘDRASZAK

URSZULA JURSA

BARBARA KANIA

JOLANTA KOZAK

DIANA ŁOZIŃSKA

STEFANIA MASSALSKA

JANINA MRAZEK

EWA NAWROCKA

JOLANTA ZARZYCKA

EDWARD APA

MIECZYŚLAW BLOCHOWIAK

JAN CYBULSKI

JERZY KOCZYŃSKI

TADEUSZ KRUSZYŃSKI

JACEK JACKOWICZ

ROMUALD MICHAŁEWSKI

MAREK RAJSKI

ANDRZEJ SKUPIEŃ

FELIKS WOŹNIK

ADEPCI

GRAŻYNA SULIKOWSKA
ELŻBIETA WILCZEK
RYSZARD BALDY
RYSZARD POCHROŃ
WOJCIECH BRODA

INSPICJENCI I SUFLERZY

ELŻBIETA OKUPSKA
HELENA TULISZEWSKA
ZBIGNIEW GRABSKI
ANDRZEJ KRUK
SŁAWOMIR KRZYWIŹNIAK
SŁAWOMIR SUROWIEC

KIEROWNIK MUZYCZNY

KAZIMIERZ ROZBICKI

REŻYSERZY TEATRU

JAROSŁAW KUSZEWSKI
KRZYSZTOF ROTNICKI
ALEKSANDER STROKOWSKI

SCENOGRAF

KIKA LELICIŃSKA

Kierownik techniczny — JÓZEF KARBOWIAK
Główny elektryk -- STANISŁAW JEZIORSKI
Elektroakustyk — JAN LASKOWSKI
Brygadier sceny — STANISŁAW KAWALEC
Kier. prac. krawieckiej — JAN MARCINIAK
Kier. prac. stolarskiej — JAN ŚWIDERSKI

Modelator — TADEUSZ GOŚCINIAK
Tapicer — WŁADYSŁAW TEODORKIEWICZ
Farbiarka — APOLONIA KUŹMICKA

STAŁE DNI PRZEDSTAWIEŃ

KOSZALIN

czwartek, piątek, sobota, niedziela

KOŁOBRZEG

czwartek

SZCZECINEK

piątek

Zamówienia na bilety:

Bałtycki Teatr Dramatyczny

Koszalin, ul. P. Findera 12

Biuro Obsługi Widzów: tel. 220-58

Kierownik działu   Nadzieja Kosacka

Biuro Obsługi Widzów — Bałtycki Teatr Dramatyczny, ul. P. Findera 12
codziennie w godz. 11.00—13.00.

Kasa Teatru na godz. przed spektaklem.

INTROPOL Koszalin zam. 4084-78 2000 A-12/711